

SPL w Senacie

Dodano: 23.11.2009

23.11.2009

18 listopada w Senacie w Warszawie odbyło się posiedzenie Parlamentarnego Zespołu do Spraw Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Tradycji Łowieckich.

Zaproszeni na spotkanie byli przedstawiciele Stowarzyszenia Przedsiębiorców Leśnych. Publikujemy ich wystąpienia.

Oto treść wystąpień przedsiębiorców leśnych:

Stowarzyszenie Przedsiębiorców Leśnych ? głos ludzi naprawdę pracujących w lasach Polski.

Stowarzyszenie Przedsiębiorców Leśnych powołaliśmy w 1992 r., by reprezentować interesy przedsiębiorców leśnych w różnych instytucjach i urzędach oraz koordynować współpracę z Lasami Państwowymi.

Rozpoczęty na początku lat 90 proces prywatyzacji prac leśnych spowodował pozbycie się przez Lasy Państwowe ponad 60 tys. robotników, z których większość znalazła zatrudnienie w prywatnych firmach leśnych. Należy tutaj podkreślić, że z tytułu prywatyzacji usług Lasy Państwowe nie poniosły żadnych kosztów finansowych.

Wykonawstwo prac leśnych przez firmy prywatne przyniosło jednostkom Lasów Państwowych określone korzyści ekonomiczne. Przy czym były one efektem nie tylko zwiększającego się stopnia prywatyzacji, ale też, a może przede wszystkim zwiększającą się różnicą między kosztami wykonawstwa prac we własnym zakresie, a stawkami płaconymi firmom prywatnym.

Pozwolę sobie przytoczyć cytaty z artykułu Pana Profesora Więsika opublikowanego w Lesie Polskim nr 23 z 2000r. ? Koszty wykonawstwa zadań pięciu podstawowych grup prac (odnowienia i zalesienia, poprawki i uzupełnienia, pielęgnacje, pozyskanie oraz zrywka drewna) w latach 1997-98, wyniosły one w zaokrągleniu: w 1997r. ? 720 mln zł, w 1998r. 860 mln zł (wg GUS). Jeśli wziąć za podstawę aktualne w danym roku przeciętne koszty jednostkowe odpowiednich rodzajów prac wykonywanych we własnym zakresie przez nadleśnictwa i odnieść je do całości zadań w Lasach Państwowych, to na prace te wydatkowano by w 1997r. 1250 mln zł, a w 1998r. 1570 mln zł. Oszczędności z tytułu prywatyzacji wyniosły więc odpowiednio: 530 i 710 mln zł?.

Stawki płacone firmom leśnym przez LP od początku prywatyzacji były zaniżane, ich wzrost ciągle nie mógł ?dogonić? inflacji. Sytuacja ta przetrwała do dziś, a patrząc na powyższy przykład LP miały czym się podzielić. Dlaczego tego nie zrobiły rzetelnie do dziś nie możemy zrozumieć.

W latach 1991 i 2004 Lasy Państwowe wydały wytyczne prywatyzacji usług w nadleśnictwach. Miały one służyć partnerskiej współpracy i pożądanemu rozwojowi usługowego wykonawstwa prac. Zapisano w nich między innymi:

???Celem programu rozwoju rynku usług leśnych jest stworzenie stabilnej podaży usług opartych o silne merytorycznie, organizacyjnie i ekonomicznie podmioty, dysponujące wykwalifikowanym

personalem i adekwatnym do potrzeb, nowoczesnym wyposażeniem technicznym?,

???Podstawowym segmentem usługowego wykonawstwa prac leśnych powinna być firma gwarantująca wysoki profesjonalizm i wzrost poziomu świadczonych usług. Należy dążyć do wykreowania stabilnych przedsiębiorstw, gwarantujących wykonawstwo prac leśnych na wysokim poziomie, pracujących z zastosowaniem technologii środowiskowo bezpiecznych i zalecanych przez LP?,

???Z punktu widzenia perspektywicznych interesów Lasów Państwowych podmioty te powinny posiadać cechy:

- trwałości
- profesjonalnego przygotowania, zarówno po stronie kwalifikacji personelu, jak i technicznego uzbrojenia pracy,
- zgodności prowadzenia firmy z obowiązującymi przepisami prawa?.

W ?Głównych kierunkach działań organizacyjno ? ekonomicznych? Lasy Państwowe zapisały: ?W interesie Lasów Państwowych leży przekształcenie sektora usług tak, aby powstały firmy wieloosobowe, o koncentracji kapitału pozwalającego na inwestycje w sprzęt niezbędny do wdrażania nowych technologii oraz mobilnej, wysoko kwalifikowanej siły roboczej, pozwalającej na profesjonalne wykonywanie większości prac leśnych?.

Patrząc z perspektywy czasu stwierdzić należy, że gdyby Lasy Państwowe, nakreślone przez siebie kierunki działań dotyczących usługowego wykonawstwa prac konsekwentnie wdrażały i egzekwowały ich realizację przez nadleśniczych, dziś pewnie nie byłoby o czym rozmawiać.

A tak Główny Inspektorat Pracy w ?Informacji o wynikach kontroli warunków bhp w Zakładach Usług Leśnych? do najważniejszych stwierdzonych zaniedbań zaliczył:

? ?nie przygotowanie części właścicieli zakładów do pełnienia funkcji pracodawcy. Większość z nich nie miała wcześniej doświadczeń w zakresie kierowania zespołem ludzi, organizacji pracy , prowadzenia dokumentacji pracowniczej itp. Wielu pracodawców leśnych nie zna prawa pracy i nie poddawało się szkoleniom w tym zakresie, wielu wcześniej nie miało kontaktu z leśnictwem (informatyk, kucharka, fryzjer)?.

? ?wadliwość systemu zlecania robót prywatnym podmiotom gospodarczym przez nadleśnictwa. Sposób organizowania przetargów nie preferuje dobrych, wieloosobowych firm, dysponujących odpowiednim wyposażeniem, wykwalifikowanymi pracownikami, ponieważ firmy te mają większe koszty własne?,

? ?niskie stawki za usługi są przyczyną działania wielu firm na granicy opłacalności. Powoduje to konieczność rygorystycznych oszczędności, jak wynika z praktyki ? w pierwszej kolejności w nakładach na BHP?.

Trudna sytuacja finansowa firm leśnych wymusiła na Stowarzyszeniu podjęcie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rozwój naszego sektora. Wtedy okazało się, że firmy leśne chyba jako jedyne w kraju nie zostały wpisane na listę beneficjentów środków unijnych. W tej kwestii odbyliśmy wiele spotkań z przedstawicielami Ministerstw Środowiska, Rolnictwa i Finansów. Nigdzie nie potrafiono nam wyjaśnić tej niezrozumiałej dla nas decyzji.

Zorganizowane przez nas w Brukseli, przy współudziale Europejskiej Sieci Przedsiębiorców Leśnych, seminarium w sprawie środków unijnych nie dało również efektów. Zawiedli też europosłowie z Polski, którzy byli zaproszeni na to seminarium, ale niestety nie przybyli. Liczyliśmy bardzo na wsparcie przez nich naszych działań.

Chcę przy tej okazji poinformować, że zakup zestawu maszyn do pozyskania i zrywki drewna to koszt 2,5 mln złotych. Przedsiębiorcy podejmujący ryzyko inwestycyjne napotykają poważne problemy z

uzyskaniem niezbędnych kredytów. Utrudnieniem dodatkowym, a może o pierwszorzędym znaczeniu jest zasada kontraktowania usług przez Lasy Państwowe na jeden rok. Banki z takimi klientami nie chcą w ogóle rozmawiać, tym bardziej, że firmy leśne nie dysponują nadmiarem własnych środków finansowych. Jeśli zatem postęp techniczny w realizacji prac leśnych (oczekują tego Lasy Państwowe) ma być rzeczywisty i widoczny, to pomoc dla firm leśnych w pozyskiwaniu odpowiedniego kapitału jest nieodzowna.

Obecne formy funkcjonowania firm prywatnych budzą obawy o bezpieczeństwo pracy, warunki socjalne i ekonomiczne. Powodują je dążenia nadleśnictw do nadmiernej minimalizacji kosztów przez zaniżanie stawek, nie uwzględniających wszystkich składników kosztów pracy wymaganych polskim prawem.

Przekrój profesjonalny jak również utechniczenie firm leśnych było i jest na bardzo zróżnicowanym poziomie, podjęliśmy więc inicjatywę opracowania wspólnie z Lasami Państwowymi ?Zasad licencjonowania firm leśnych?. Zależało nam na zweryfikowaniu firm poprzez wymuszenie działań opartych o wymagane prawo i podniesienie poziomu profesjonalnego świadczenia usług. Zasady te zostały opracowane i wprowadzone w życie w 2002 roku porozumieniem Stowarzyszenia z Lasami Państwowymi. Dziś licencje posiada tylko 21 firm leśnych.

Dlaczego Lasom Państwowym nie zależy na licencjonowaniu firm, skoro praca w lesie odbywa się na żywym organizmie przyrodniczym?

Przedstawionymi problemami chcieliśmy się podzielić i omówić je z Ministrem Środowiska. Na pisemne prośby o spotkanie nie dostaliśmy odpowiedzi.

Szacujemy, że dziś usługi dla Lasów Państwowych wykonuje ponad 4 tysiące firm leśnych, zatrudniających około 40 tysięcy pracowników. Firmy jedno-, dwu- do pięcioosobowe to 67% firm leśnych.

Przedstawiłem Państwu zarys funkcjonowania firm leśnych i ich współpracę z Lasami Państwowymi, kreatorem procesu prywatyzacji usług leśnych. W krótkim wystąpieniu nie sposób przekazać wszystkiego, na co chcielibyśmy zwrócić Państwa uwagę, ale moi koledzy przedstawia pozostałe, bieżące problemy wymagające pilnej debaty i szybkiego załatwienia.

Aspekty oddziaływania PZP na gospodarkę leśną i sytuację usług leśnych w Polsce.

I. Specyfika polskiego leśnictwa na tle leśnictwa w UE.

Polska ? lasy należące do Skarbu Państwa stanowią powierzchniowo ok. 85% powierzchni ogólnej lasów.

UE ? wskaźnik ten wynosi pomiędzy 30-40%

W Polsce, w tej sytuacji brak alternatywnego Zleceniodawcy, co zakłóca i zniekształca uwarunkowania rynkowe doprowadzając do dyktatu cenowego Lasów Państwowych. Wzmocnieniem tego trendu jest hierarchiczna organizacja zarządzania Lasów Państwowych.

W Polsce wszystkie prace leśne są przedmiotem zleceń, a podstawowym pakietem do zamówień są wszystkie prace na terenie jednego leśnictwa. Obejmują one prace od pozyskania drewna poprzez hodowlę, zagospodarowanie, ochronę lasu, po dyżury na dostrzegalniach ppoż. Zakres i rozmiar prac nie stwarza możliwości specjalizacji w określonych kierunkach.

II. Specyfika prac leśnych, a prawo zamówień publicznych.

Prace leśne z uwagi na charakter lasu, jako jednak twór przyrody, są trudne a czasem niemożliwe do jednoznacznego zdefiniowania.

Przy planowaniu inwestorskim nie sposób przewidzieć warunków, w których będą one wykonywane, a często również rozmiaru, w którym będą musiały być wykonane.

Na warunki prac leśnych w sposób istotny wpływają czynniki niemożliwe do przewidzenia, takie jak:
??czynniki naturalne, warunki pogodowe, zmienne uwarunkowania przyrodnicze (gradacje, choroby itd.), sezonowość prac,
??czynniki rynkowe np. koniunktura na drewno, ceny paliwa i energia,
??standardy przetworzenia drewna, wynikające z bieżących oczekiwań odbiorców drewna.

PYTANIE: Czy prace leśne mogą być przedmiotem zamówienia w oparciu o tak skonstruowane prawo zamówień publicznych?

III. Prawo zamówień publicznych, a organizacja i przebieg wykonywania prac.

Podstawą zamówień publicznych jest, jednoznaczne i precyzyjne określenie przedmiotu zamówienia oraz posiadanie środków na jego wykonanie.

W przypadku prac leśnych jednoznaczne i precyzyjne określenie przedmiotu zamówienia nie wydaje się możliwe, a środki na jego wykonanie generowane są ze sprzedaży drewna w trakcie jego realizacji.

Przystąpienie do wykonania konkretnych prac wynika z otrzymania zlecenia, które je precyzuje. Organizacja ich wykonania zależy głównie od zamawiającego.

Wykonywanie prac leśnych organizowane i nadzorowane jest przez zamawiającego.

Zamawiający ma prawo dowolnej redukcji lub poszerzania rozmiaru zamówienia a także do wstrzymania wykonywania prac. Zakłady Usług Leśnych muszą utrzymywać stałą gotowość do podjęcia pracy, bez jakiegokolwiek rekompensaty finansowej z tego tytułu.

IV. Kosztorysowanie prac przez Zamawiającego.

Podstawą do kosztorysowania prac w nadleśnictwach, jest ich rozmiar wynikający z planu, katalog norm czasowych (nie weryfikowanych od lat mimo ciągłych wniosków Stowarzyszenia) i stawki godzinowe przyjmowane w oparciu o założenia planu finansowego, ze zrealizowanego przetargu za ubiegły rok.

Taka zasada powoduje, że Zamawiający nie dość, że nie waloryzuje stawek np. o wzrost kosztów pracy, poziom inflacji itd., to jeszcze je obniża o różnicę pomiędzy planem za rok poprzedni, a jego realizacją.

Kosztorysowanie nie uwzględnia obiektywnych utrudnień powodowanych przez np. czynniki klimatyczne, organizacyjne czy rynkowe.

Bywa, że przyjęta do kosztorysu inwestorskiego stawka godzinowa nie stwarza możliwości zapłacenia pracownikom minimalnej płacy i obligatoryjnych kosztów pośrednich.

Wraz z obligatoryjnie obowiązującymi aktualnymi katalogami pracochłonności, Zamawiającego powinny obowiązywać minimalne (ustalane dla całej gospodarki, wzorem płac minimalnych, minimalne stawki godzinowe)

V. Rozliczanie

W rozliczeniach opartych o protokoły powykonawcze stosuje się redukcję zadań ? np. powierzchni w

oparciu o subiektywną ocenę Zamawiającego, a wielkość rozliczonego zadania jest mniejsza niż w specyfikacji zamówienia.

Rozliczane zadanie wykonywane bywa w dużo trudniejszych warunkach niż zakładano np. mokre lato, i jednokrotne zlecenie wykaszania spowodowało, że wysokość traw i krzewów osiąga wartość wielokrotną w stosunku wartości pierwotnej.

Biorąc pod uwagę naturalną zmienność warunków wykonywania w lesie prac leśnych, oczekujemy powszechnego wdrożenia takich sposobów ich rozliczania, które rekompensować będą rzeczywiście ponoszone nakłady pracy i kosztów.

W trakcie realizacji zadania, aneksem do umowy wprowadza się dodatkowe wymagania nie ujęte w specyfikacji, które generują dodatkowe koszty bez możliwości ich rekompensaty ze strony Zamawiającego, - standardy FSC.

VI. Warunki udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne, oraz kryteria wyłaniania wykonawców.

Certyfikat

Płynność wymagań, brak wymagań merytorycznych

Sprzęt i kwalifikacje

Wymogi dozоровe

Wadium

Jedyne kryterium to najniższa cena

VII. Podsumowanie

Prawo zamówień publicznych w obowiązującej formie nie przystoi do wykonawstwa prac leśnych. Jest asymetryczne, uwzględnia tylko interes Zamawiającego.

Praktyka realizacji PZP oparta o jedyne kryterium najniższej ceny nie służy gospodarce leśnej i przedsiębiorcom działającym na jej rzecz, gdyż :

??Następuje minimalizacja nakładów powodująca deprofesjonalizację wykonawców,

??Poziom kompetencji bezpośrednich wykonawców obniża się,

??Standardy stosowanego sprzętu nie spełniają często wymogów, minimalnych środowiskowych i bhp,

??Firmy leśne nie czują się stabilnie i nie rozwijają się,

??Skutki społeczne tej sytuacji są negatywne i trudne do przecenienia.

VIII. Czego oczekujemy

Zmiany prawa zamówień publicznych pozwalającej na stabilizację sektora usług leśnych zamówień jego rozwój.

Stworzenia warunków do wzrostu wydajności pracy w firmach leśnych, jako warunku niezbędnego dla ich rozwoju,

Zaakceptowanie przez jednostki Lasów Państwowych obiektywnie istniejących kosztów i przeznaczenie na wykonanie zamawianych prac adekwatnych środków finansowych.

Określenie minimalnych standardów jakie muszą spełniać firmy leśne i standardy te powinny być potwierdzone certyfikatem firmy leśnej.

Wykorzystywanie pozycji rynkowej Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe w

kreowaniu szarej strefy i nieuczciwej konkurencji podmiotów gospodarczych.

Lasy Państwowe są monopolistą w stosunku do firm świadczących usługi leśne. W oparciu o centralnie przyjęty plan finansowy i zasady procedowania ustala się zasady wyboru firm tzn. przyjmuje się wielkość środków do wykonania zadania oraz terminy przetargów jednostkach poszczególnych jednostkach organizacyjnych. W praktyce oznacza to, że startujące firmy do przetargu publicznego albo akceptują przyjęte wcześniej przez stosowne gremia LP ustalenia albo też nie.

Realizowana w ten sposób polityka przez Lasy Państwowe doprowadziła do zacofania całego sektora usług, jakim są usługi leśne w porównaniu do innych krajów UE.

I tu za GUS kilka cyfr:

1. Przeciętna wielkość firmy- zatrudnienie 2,5 pracownika
2. Przeciętne wynagrodzenie w firmie w leśnictwie w sektorze prywatnym 1246,08 zł/m-c
3. Jw. lecz w budownictwie 2576 zł/m-c
4. Jw. lecz w Lasach Państwowych 4506,94
5. Minimalne wynagrodzenie w Polsce 936,00zł/m-c
6. Koszt pracy w sektorze prywatnym wg GUS 15,33 zł/godz.
7. Jw. lecz w sektorze publicznym 35,94 zł/godz.
8. Minimalna stawka godzinowa do rozliczeń wg SPL 12,47 zł/godz.

Dane te dotyczą 2007 roku.

Od 2007 roku ceny jednostkowe na usługi leśne nie wzrastają a wręcz maleją. Na rok 2010 LP ponownie nie przewidziały wzrostu tych stawek, a już w 2009 r. minimalne miesięczne wynagrodzenie w Polsce to 1126,00 zł/m-c a minimalna stawka godzinowa do rozliczeń pomiędzy L.P. a firmami usługowymi winna wynosić 16,26 zł/godz.

Jak można sądzić po pobieżnym zestawieniu w/w cyfr częstym sposobem wykonania usług przez firmy sektora prywatnego na rzecz Lasów Państwowych jest uciekanie w szarą strefę poprzez :

1. Nielegalne zatrudnienie.
2. Ograniczanie takich kosztów jak składki emerytalne, rentowe, zasiłki chorobowe itd.
3. Niepłacenie podatków.
4. Naruszenie kodeksu pracy ? niewypłacanie urlopów i innych świadczeń bhp.

Lasy Państwowe poddają się cyklicznie certyfikacji, i tam jednym z warunków jej przyznania jest zapewnienie porównywalnych wypłat w porównywalnych branżach stąd dane dot. branży budowlanej, gdzie wynagrodzenia są dwukrotnie wyższe.

Polska jest jedynym znanym nam krajem, gdzie koszt ścinki, wyrobu i zrywki drewna plus hodowla i ochrona lasu (wykonywany usługowo) jest niższy od kosztów administracyjnych Lasów Państwowych.

Rola niezależnych mechanizmów weryfikujących jakość i kwalifikacje wykonawców usług leśnych dla zobowiązań systemów certyfikacji lasów w Europie. Zobowiązania wynikające z regulacji UE w odniesieniu podmiotów wprowadzających drewno i produkty z drewna na rynek.

Przedsiębiorcy leśni są zasadniczym ogniwem łączącym obszary leśne z większością ich funkcji na rzecz społeczeństwa niezależnie od państwa czy kontynentu, w którym się tereny leśne znajdują. Od niemal 20 lat światowe obszary leśne poddawane są niezależnej certyfikacji po to, aby zagwarantować docieranie do rynku konsumentów produktów leśnych, pochodzących z lasów odpowiedzialnie gospodarowanych.

Kryteria najbardziej rozpowszechnionych obecnie certyfikatów gospodarki leśnej: (Forest Stewardship Council (FSC); Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes (PEFC); Sustainable Forestry Initiative (SFI), dotyczą całego szeregu aspektów przyrodniczych i społecznych odnoszących się do gospodarki leśnej. Tym samym dotyczą wykonawców prac leśnych. Z uwagi na ten fakt istnieje coraz większa presja na przedsiębiorców leśnych do poddawania się certyfikacji i wypełniania społecznych, ekonomicznych czy przyrodniczych zobowiązań gospodarzy i właścicieli lasów.

Niestety w większości obecnych przypadków polscy przedsiębiorcy leśni zostają zmuszeni do respektowania wymogów przy okazji prowadzenia prac, które na etapie kosztorysowania, a następnie zlecenia tych dodatkowych zobowiązań nie uwzględniły. Prowadzi to w efekcie do zmniejszania i tak niewielkiej dochodowości prowadzonej działalności i stałego pogarszania sytuacji przedsiębiorców, nie wspominając o zaniechaniu wszelkich inwestycji, szkoleń i podnoszenia kwalifikacji pracowników.

Owa presja ze strony dobrowolnych certyfikatów znajduje wyraz w dyskutowanym obecnie projekcie rozporządzenia UE ?ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY ustanawiające obowiązki podmiotów wprowadzających drewno i produkty z drewna na rynek? (2008/0198 -COD)?. Problem zwiększonej odpowiedzialności przedsiębiorców leśnych w odniesieniu do kryteriów społecznych i przyrodniczych wydaje się więc przesądzony. Oczywistym jest więc wobec tego, że owe dodatkowe kryteria wymagane na etapie wykonawstwa prac leśnych (znajomość i ochrona elementów przyrody, ochrona dróg, stosowanie biodegradowalnych płynów technologicznych itp.) muszą znaleźć swoje odzwierciedlenie na etapie sporządzania kosztorysów, procedur zlecenia prac leśnych i akceptowanych stawek płacowych w podpisywanych umowach.

Od kilku lat funkcjonuje system licencjonowania usług leśnych w Polsce, który ma za zadanie kreować firmy spełniające owe zastrzone wymogi społeczno-przyrodnicze. Koniecznym wydaje się wprowadzenie mechanizmu promującego firmy posiadające takie właśnie licencje podczas rozpatrywania ofert przetargowych. W Polskich realiach gospodarki leśnej występuje jeden państwowy podmiot, zlecający niemal 100% prac leśnych prywatnym przedsiębiorcom.

Decydowanie o formule funkcjonowania i sposobie zlecenia prac leśnych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe jest więc sprawą całego społeczeństwa i działań klasy politycznej, które mogą mieć kluczowe znaczenie dla powstrzymania upadku sektora przedsiębiorców leśnych i podstaw dla jego rozwoju w przyszłości.

Postulaty SPL-u:

- ? zwrócić się do Rządu RP z prośbą o wystąpienie do Marszałków Województw aby w ramach regionalnego programu operacyjnego (RPO) przewidzieli możliwość wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorców leśnych prowadzących działalność w zakresie wg PKD z 2007r.-20.40?,
- ? dokonać zmiany prawa zamówień publicznych pozwalającej na stabilizację sektora usług leśnych i jego rozwój,
- ? zobowiązać Lasy Państwowe do zaakceptowania obiektywnie istniejących kosztów oraz przeznaczenia na wykonanie zamawianych prac adekwatnych środków finansowych,
- ? zobowiązać Lasy Państwowe do stworzenia warunków wzrostu wydajności pracy w firmach leśnych, jako warunku niezbędnego dla ich rozwoju,
- ? określić standardy jakie muszą spełniać firmy leśne i odzwierciedlić je w licencji firmy leśnej. Stosowne zarządzenie powinien wydać Minister Środowiska,
- ? spowodować ustalenie minimalnej stawki do katalogu pracochłonności stosowanego przez Lasy Państwowe w celu kosztorysowania i rozliczania prac tak, aby zawierała ona wszystkie składniki

wymagane polskim prawem. Stawka niższa od minimalnej powinna być traktowana jako rażąco niska.

firmylesne.pl

Źródło: Stowarzyszenie Przedsiębiorców Leśnych

Komentarze (0)

Nie dodano jeszcze żadnego komentarza.